

**Экологическое просвещение и информирование населения
в библиотеках Луганщины: состояние и перспективы**
**The Ecological Education and Information for Residents
at the Libraries in Lugansk Region: State-of-the-art and Prospects**

**Екологічна просвіта та інформування населення
в книгозбірнях Луганщини: стан і перспективи**

О. В. Соцков

*Луганская областная универсальная научная библиотека им. А. М. Горького,
Луганск, Украина*

Oleg Sotskov

A. M. Gorky Lugansk Regional Universal Scientific Library, Lugansk, Ukraine

О. В. Соцков

*Луганська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. М. Горького,
Луганськ, Україна*

Представлены общие сведения о системе экологического просвещения и информирования в библиотеках Луганской области. Затронут вопрос создания общенациональной целевой программы экологического образования, создания эколого-краеведческих баз данных.

The whole system of the Ecological Education and Information for Residents at the Libraries in Lugansk Oblast is presented. The issue of setting up the national target program of ecological education and creation of local databases on ecology is raised.

Представлено загальні відомості про систему екологічної просвіти та інформування у книгозбірнях Луганської області. Поручено питання створення загальнонаціональної цільової програми екологічної освіти, створення еколого-краєзнавчих баз даних.

Вся система популяризації екологічних знань, екологічного виховання та інформування громадськості в публічних бібліотеках луганського регіону будується, перш за все, на положеннях «Концепції екологічної освіти України», на обласних та регіональних екологічних програмах. Книгозбірні Луганщини вже багато років, а втім, як і всі бібліотеки України, намагаються планово, наполегливо впливати на екологічну просвіту населення. Безумовно, використовуються в основному специфічні бібліотечні форми та методи роботи з населенням. Передусім за допомогою документально-електронних ресурсів спільно з іншими інституціями та закладами проводяться заходи задля формування екологічної свідомості дітям та підлітків.

Склалася система в роботі бібліотек з формування екологічної культури, екологічного мислення, виховання любові до природи. Наразі цікава робота проводиться з читачами-дітьми. Низка міських та сільських книгозбірень області працює за власними програмами екологічного виховання дітей під назвою «Буду я природі другом», що розраховані на декілька років. Окрім традиційних уроків екології, екскурсій в межах цих програм започатковані рольові ігри, тренінги, конкурси та вікторини. В бібліотеках області організовані дитячі екологічні гуртки «Мурашка», «Рожеве слонення», «Дивосвіт». Неформально діють на Кременщині, Сватівщині, у Станиці Луганській, місті Лутугіне еколого-натуралістичні бібліотечні агітбригади. Наприклад, декілька назв виступів цих агітбригад: «Лелека просить порятунку», «Земля моя кричить від болю», «Будь природі другом». Бібліотекарі Слов'яносербського району активно використовують в практиці проведення ігри «Дивополе», в завдання якої входить формування екологічного світогляду дітям, організація інтерактивного спілкування між бібліотекарем, вчителем, екологом та учнівською молоддю, що є читачами бібліотек.

Є цікавий досвід інформаційної роботи серед школярів, так в місті Брянка вже декілька років постійно ведеться інформаційна екологічна хроніка «Дивлюсь на рідний край, а серце огортає жаль», яку збирають безпосередньо молоді читачі бібліотек. Дитяча бібліотека міста Свердловська

щороку серед читачів проводить конкурс на якому дітлахи захищають власні програми охорони довкілля. В низці книгозбірень області за допомогою бібліотекарів на конкурсних засадах читачі середнього та старшого шкільного віку презентують своїм одноліткам саморобні інформаційно-бібліографічні екологічні посібники, наприклад, «По сторінкам Червоної книги України», «Щедрий голос природи змалку слухаю я».

Неординарна та цікава провадиться наочна популяризація екологічної та природознавчої книжки в бібліотеках регіону: виставка-гербарій «Бережемо рослини – Землі окрасу», екологічний вернісаж, виставка-діалог «Краса, яка потребує захисту», виставка-роздум «Людина! Зупинись, озирнись, подбай! ». Разом зі школами мистецтв луганські бібліотекарі вже декілька років проводять конкурс рекламних екологічних плакатів під назвою «Ми всі сусіди по планеті». Серед підлітків та молоді завоювали популярність екологічні брейн-рінги, екологічні конференції «Подорож в країну довкілля», екологічно краєзнавчі турніри «Шануємо природу усюди і завжди», екологічний КВК. В міських та районних книгозбірнях працюють довідково-інформаційні бюро добрих послуг.

За допомогою екологів, студентів, членів екологічних об'єднань та гуртків бібліотеки організують та проводять круглі столи «Екологія. Економіка та компроміс», «Екологія крізь краплю води», уроки екології, екологічні семінари, інформаційні години на радіо «Екологія: тривоги і надії». Інформаційна робота в бібліотеках регіону проводиться з урахуванням вікових категорій, використовуються комплексний та системний підхід, особливо це стосується розвитку дитини в цьому напрямку. Бібліотеки самостійно підключаються до освітніх екологічних програм, проводять в школах спільно з викладачами позакласні часи на екологічну тематику, біологічні ринги, години цікавої екології, пізнавальні ігри.

Тісний контакт установлений у книгозбірень з багатьма зацікавленими організаціями та закладами, неформальними екологічними об'єднаннями, шкільними екологічними загонами. Якщо брати відсоткове відношення, то основна маса запитань на літературу екологічної тематики є у читачів-студентів, школярів середнього та старшого віку і пов'язані ці запитання, здебільшого, з виконанням учбових програм та завдань. Тобто переважає ділове читання, попит на книжку адекватний тим учбовим планам, які лежать в основі навчального процесу. Тому бібліотечні працівники розуміють, що дуже важливо за допомогою книжки виходити за рамки програм та підручників.

Поряд з позитивними результатами діяльності бібліотек з екологічної просвіти населення, є і багато невідкладних проблем:

- розробка довідково-інформаційної системи з екологічних проблем в кожній книгозбірні регіону;
- глибоке аналізування та вивчення запитів споживачів інформації, визначити групи користувачів і в залежності від їх потреб формувати електронно-документальний ресурс з екологічної тематики;
- впровадження та активне використання нових технологій в інформаційній роботі;
- створення еколого-краєзнавчих баз даних;
- налагодження більш тісних зв'язків з громадським екологічним рухом.

Важливою проблемою залишається невизначеність в державному масштабі місця, можливостей та ролі бібліотек в освітньому екологічному процесі. Наразі бібліотеки виконують функцію додаткової освіти, керуються учбовими програмами, надають аналогічну підручникам, тільки більш широкую інформацію. Тому є реальна необхідність визначення єдиних підходів до екологічної освіти користувачів бібліотек, враховуючи роль книгозбірень, як потужних інформаційно-аналітичних центрів. Треба зорієнтувати бібліотеки не лише тільки на популяризацію екологічних знань, а й на екологічне виховання, формування етичних настанов, прищеплювання стереотипів екологічної поведінки. Напевно є сенс урахувати в державних, регіональних та місцевих екологічних програмах роль яку вигравають книгозбірні в популяризації екологічних знань, формуванні основ екологічної культури.

Наразі не має сумнівів що найважливіше в діяльності бібліотек – це інформаційне забезпечення користувачів. В бібліотеках області створюються картотеки екологічного профілю, готуються інформаційно-оглядові довідки: екологічні проблеми розвитку Донбасу, вплив хімічної

промисловості на довкілля, зовнішнє середовище і підприємства, вплив фітоценозу на довкілля міста, правові аспекти охорони навколишнього середовища, організаційно-правове забезпечення виробництва екологічно безпечної продукції. Бібліографи та бібліотекарі надають допомогу як науковцям, екологам, фахівцям так і студентській молоді.

Щільні зв'язки обласної бібліотеки з державним управлінням екології та природних ресурсів в Луганській області – останні роки управління надається для книгозбірень області щороку от 120 до 200 примірників екологічної літератури, в тому числі річні звіти про стан навколишнього середовища в Луганській області, матеріали засідань координаційних Рад з охорони та використання вод басейну річки Сіверський Донець, спеціальні аналітичні звіти, статистичні узагальнення.

Аналіз роботи бібліотек Луганського регіону доводить, що екологічному вихованню одні бібліотеки приділяють багато уваги, інші менше, але немає жодної книгозбірні, котра б не займалася цією проблематикою.

Ще одна із самих важливіших проблем це відносно малий обсяг книжок екологічної та природознавчої тематики в бібліотеках, особливо на селі, в районах. Перш за все це стосується науково-популярної книжки, дитячої літератури.

Для того щоби добитися результатів в формуванні екологічної культури населення, безумовно, потрібна цільова програма, яка б координувала дії всіх інституцій екологічного профілю, чітко визначила місце цієї діяльності книгозбірень. Тільки на корпоративних засадах можливі докорінні зміни в екологічній освіті та інформуванні громадськості. Необхідно також регулярно обмінюватися досвідом роботи в бібліотеках з цієї проблематики, впроваджувати новітні ідеї, надавати необхідну методичну допомогу низовим бібліотекам.